

Lännen näkökulma turvallisuuskonferenssiin 1970-luvun alussa

Suhtautuminen Euroopan turvallisuuskonferenssin järjestämiseen noudatteli lännessä samoja linjoja kuin asenne yleisemminkin liennytykseen. Ne poliittiset johtajat ja muut vaikuttajat, jotka pitivät kaikkea sopuilla Neuvostoliiton kanssa epäilyttävänä, eivät kannattaneet ajatusta turvallisuuskonferenssin järjestämisestä eivätkä myöhemminkään hyväksyneet Etyk-prosessissa saavutettuja tuloksia.

Merkittävimmän ryhmän muodostivat kuitenkin ne, jotka aluksi epäilivät hanketta Neuvostoliiton salajuoneksi vaikutuspiirinsä vahvistamisessa mutta kääntyivät kannattamaan konferenssin järjestämistä havaitessaan sen osanottajajoukon ja asialistan laajuuden. Tähän vaikutti myös liennytyksen yleinen eteneminen, jolloin riskit konferenssin epäonnistumisesta eivät olleet enää kovin suuria.

Yhdysvaltojen hallitus asetti osallistumisen ehdoksi sen, että käsittelyyn otetaan perinteisen turvallisuuspolitiikan lisäksi myös tiedonkulun vapaus ja ihmisoikeudet. Lisäksi Naton jäsenmaat vaativat aloittamaan neuvottelut Eurooppaan sijoitettujen asevoimien vähentämisestä. Lännen suostumus saatiin vasta kesällä 1972 Saksan itäsopimusten valmistumisen myötä, joten alustavat neuvottelut konferenssin järjestämisestä voitiin aloittaa vuoden lopulla Helsingissä.

Presidentti Nixonille oli muodostunut verraten myönteinen käsitys neuvottelujen hyödystä SALT-keskustelujen alkaessa syksyllä 1969 ja presidentti Kekkonen vieraillessa Washingtonissa kesällä 1970. Silti monet amerikkalaiset vaikuttajat, esimerkiksi Nixonin eron jälkeen presidentti Fordin hallituksen ulkoministeriksi noussut Henry Kissinger, eivät salanneet syviä epäilyksiään koko Etyk-prosessia kohtaan. Tämä ryhmä sietä kuitenkin hallituksensa Etyk-päätöksiä osana laajempaa ulkopoliittista peliä.

Saksan liittotasavalta oli pitänyt ennakkoehtona osallistumiselleen Saksan asemaa koskevien sopimusten aikaansaamista sekä neuvottelujen asialistan jättämistä mahdollisimman avoimeksi. Länsisaksalaiset korostivat Saksan myöhemmän yhdistymisen mahdollistavia määräytyksiä ja symboliikkaa. Neuvottelujen järjestäjät suostuivatkin muun muassa Saksaa tyydyttävään istumajärjestykseen ja maan nimilapun tekstin muotoiluun.

Lännessä siis aluksi epäiltiin turvallisuuskonferenssin mielekkyyttä ja onnistumista, mutta valmistelujen edetessä mielenkiinto kasvoi. Neuvottelujen alettua läntisen valtioiden edustajat aktivoituivat ja olivat vuonna 1975 lopulta tyytyväisiä päätösasiakirjan sisältöön.

Lähteinä mm: Osmo Apunen, Linjamiehet (2005), s. 233 - 237; Jussi Hanhimäki, "Ironies and Turning Points: Détente in Perspective" teoksessa Odd Arne Westad (ed.), Reviewing the Cold War (2000), s. 326 - 342; Risto Hyvärinen, Virkamiehiä, viekkautta ja vakoilua (2000), s. 98 - 103; Jeremy Isaacs - Taylor Downing, Cold War (1998), s. 288 - 289;

Juhani Suomi, Liennytyksen akanvirrassa (1998), s. 446 - 457; Klaus Törnudd, Turvallisuus on oven avaamista (2005), s. 131 - 135. Internetissä mm: International Conference: "At the Roots of the European Security System: Thirty Years since the Helsinki Final Act", Zürich 7 - 10 September 2005, www.isn.ethz.ch/php/